

TÜBİTAK

araştırmaya göre; afet sonrası yaşamış oldukları sıkıntılar karşısında afetzedelerin % 59'unun manevî (dini) danışmanlık, % 45'inin psikiyatrik doktor terapisi, % 40'inin ise psikolojik tedavi/ terapi almayı tercih ettiği görülmüştür. Bu durum afet sürecinde, özelliklede afet sonrası travmalarla mücadelede manevi destek hizmetinin diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında önemli bir başvuru kaynağı olduğuna işaret etmektedir (Massey, 2006: 11). Çalışmayla afet odaklı manevi destek hizmet modelinin nasıl geliştirilebileceği sorusuna cevap aramaktır. Bu çerçevede oluşturulacak özgün bir modelin, ihtiyaç duyulan afet sonrası acil manevi hizmet uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 2023 Kahramanmaraş Pazarcık merkezli depremden etkilenen etkilenevlere vakit kaybetmeksizin olay yerine gitmek ve depremden etkilenmiş kişilere **ilk aydan** sonra manevi yönelimli logoterapi temelli psikososyal programı uygulamak ve bu program sayesinde depremezdedelerin yaşamın anlam ve amacını yeniden bulmalarını sağlayarak travma sonrası stres bozukluğu oluşumunu önlemek, oluşturulan programın etkililiğini ölçmektir. Bu kapsamda Pazarcık 2023 depremi sonrası depremezdedelerin psikolojik iyi oluş sürecine destek olunabilmesi için projeye ivedilikle başlanması, depremezdedelerin ihtiyaç hali ve ülkemizin her bir vatandaşının tekyürek olması gerekliliğini göstermektedir.

RAPOR: Önerilen projede Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bireylerde travma sonrası stres bozukluklarında manevi danışmanlık modelinin test edilmesi amaçlanmaktadır ve projenin bu açıdan aciliyet taşıdığı belirtilmektedir. Öneride de belirtildiği gibi vakit geçirmeden psikolojik sağaltım çalışmalarına başlanmalıdır. Afetzedeler için öncelikle fiziksel sağaltım ve sonrasında da psikolojik sağaltım gerekli olmakla birlikte, proje ekibinin sağaltım yetkisi bulunmamaktadır. Ekip sağaltım değil de manevi destek için gerekli girişimlerde bulunacaksa, bu durumda da olayın takvimiyle ilgili bir problem ortaya çıkmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğunun seyrine bakıldığında ilk bir ayda akut stres bozukluğu, bir ile dördüncü aylar arasında akut TSSB ve üçüncü aydan itibaren kronik TSSB görülmektedir. Bu durumda olayın üzerinden henüz bir ay geçmeksizin TSSB'ye müdahale edileceğinin iddia edilmesi, üstelik psikolojik açıdan son derece hassas durumdaki bireylere uzman psikiyatrist ve klinik psikolog müdahalesi olmaksızın müdahale edilmesi bir aciliyet ifade etmemektedir.

RAPORDA BELİRTİLEN HUSULARA CEVAP:

Acil manevi destek hizmetleri başta İngiltere ve Almanya olmak üzere birçok Avrupa verilmektedir. İngiltere de afet sonrası verilecek manevi hizmetlerin sağlanmasında kilise kurumsal bir yapı taşımaktadır. Almanya'da manevi destek birimi papaz, itfaiyeci ve cankurtaranın bulunduğu ekip tarafından yürütülmekte ve diğer inançlardan olan bireyleri de içinde barındırarak genişlemektedir. Bunların görevleri: Ameliyat, ölüm ve afet gibi travmatik durumlarda vakit kaybetmeden olay yerine gitmek ve olaya karışmış kişilere anında manevi teselli ve teskinde bulunmak ve olası post-travmatik stres bozukluklarını önlemektir (Seyyar ve Yumurtacı, 2016). Batılı ülkelerde sıklıkla kullanılmakta olan manevi danışmanlık uygulamaları, günümüzde önemini gittikçe artırmaktadır. Bu durum 20. yüzyılın başlarında ilgili literatürün oluşmasıyla başlamış ve günümüzde hastaneler, hapishaneler, kiliseler vb. mekânlarda sıklıkla kullanılan ve ihtiyaç duyulan bir psiko-sosyal hizmet hâlini almıştır. Bununla paralel olarak bu sahanın faydalarından yararlanma konusu günümüz İslâm toplumlarının ve Müslümanların da ilgisini çekmektedir. Aynı şekilde ülkemiz açısından da, kendisini dindar olarak tanımlayan inançlı kimselerin ihtiyaç duyduklarında başvurabilecekleri bir manevi danışmanlık sahasının oluşması, Müslümanlar açısından oldukça heyecan uyandırıcı bir durumdur (<https://mdr.org.tr/mdr-nedir/>, 21.03.2023).

Projede, "2023 Kahramanmaraş Pazarcık merkezli depremden etkilenen etkilenevlere vakit kaybetmeksizin olay yerine gitmek ve depremden etkilenmiş kişilere anında manevi yönelimli logoterapi temelli psikososyal programı uygulamak ve bu program sayesinde depremezdedelerin yaşamın anlam ve amacını yeniden bulmalarını sağlayarak travma sonrası stres bozukluğu oluşumunu önlemek, oluşturulan programın etkililiğini ölçmek" amaçlanmıştır.

Belirtilen amaç şu şekilde Düzeltilmiştir: "2023 Kahramanmaraş Pazarcık merkezli depremden etkilenen etkilenevlere vakit kaybetmeksizin olay yerine gitmek ve depremden etkilenmiş kişilere anında manevi yönelimli anlam yoluyla iyileşme temelli psikososyal programı uygulamak ve bu program sayesinde depremezdedelerin yaşamın anlam ve amacını yeniden bulmaları konusunda destek olmak, travma sonrası stres bozukluğu oluşumunu önlemeye çalışmak ve oluşturulan programın etkililiğini ölçmek".

Raporda belirtilen proje ekibindeki eksikliğin giderilmesine yönelik olarak, Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Psikoloji Bölümü Doç. Dr. Yasin DEMİR'in katılımı sağlanmıştır. Bununla birlikte psikolojik terapi ya da psikolojik danışma süreci klinik psikolog ya da psikiyatristler tarafından yürütülebileceği gibi rehberlik ve psikolojik danışmanlık uzmanları tarafından da yürütülebilir. Örneğin; psikolojik danışma kuramları ve psikoterapi kuramları aynı anlama karşılık gelmektedir. Kaldı ki lisans döneminde psikolojik danışma kuramlarının uygulanmasına yönelik Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans eğitimi boyunca üç dönemlik bir eğitim söz konusudur. Dolayısıyla çoğu zaman aynı anlamda kullanılan bu iki kavram arasında sanki çok büyük bir fark varmış gibi nitelendirmek doğru bir yargı olmayacaktır. Ayrıca Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN, iki buçuk yıl boyunca Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışma Merkezi'nde Manevi Yönelimli Logoterapi temelli bireysel danışma süreci gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda bu konuyla ilgili bilimsel kitap bölümleri de yazmıştır. Deprem bölgesindeki bireylerin özellikle inanç ve manevi yönelimleri dikkate alındığında böylesi bir çalışmanın ne denli önemli olduğu daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Şunu da özellikle belirtmek gerekir ki; proje depremezdedeler için bir psikososyal destek programı olarak planlanmıştır. Yani deprem sonrası TSSB için birebir terapi yapılmayacaktır. Aksine depremezdedelere yeniden hayatlarını anlamlandırma konusunda destek olmayı içeren çeşitli bilgi ve uygulama paketlerinden oluşmaktadır. Raportörün belirttiği hususlar elbette önemli ve dikkate alınmaya değer eleştirilerdir. Ancak Logoterapi kelimesinin kullanımının yanıltıcı olmuş olabileceği düşünülmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse araştırmacılar depremezdedelerle psikoterapi yapmayacak aksine, depremezdedelerin manevi kaynaklarını da kullanarak hayatı yeniden anlamlandırma çabalarına yönelik bir psikososyal destek programı uygulamayı hedeflemektedirler.

Projenin planlanması, proje kabul süreçleri gözetilerek gerçekleştirilmiştir. Projenin imza süreci 16.02.2023'te tamamlanmıştır. TÜBİTAK'ın 1002 B değerlendirme süresi 15 gün ilan edilmiştir. Dolayısıyla, projenin kabul olmuş olması durumunda dahi, ilk bir ay yani akut stres bozukluğu dönemi doğal olarak geride kalmış olacaktır. Nitekim projenin sonucu tarafımıza E-53305490-115.03-201138 sayı ve 09.03.2023 tarihle bildirilmiştir.

2. BİLİMSEL NİTELİK VE YÖNTEM

Bilimsel Nitelik Yaşamı boyunca çok sayıda sorun ve sıkıntıyla mücadele etmek zorunda kalan insanın, özellikle bazı durumlarda meydana gelen olumsuz durumlara baş edebilmesi çok zor olmaktadır. Bu durumlardan birisi hiç şüphesiz hem maddi hem de manevi kayıplara sebep olan depremlerdir. Depremler sonrası meydana gelen yıkım ve ölümlerle neticelenen kayıplar bireylerde ciddi

TÜBİTAK

travmaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Herman (1992) travmatik durumların insanın yaşama tutunmasını sağlayan anlam duygusu üzerinde yıkıcı etkilere sahip olduğunu belirtmiştir. Bir noktada zor zamanlardaki travmatik deneyimlerin anlam kaybına sebebiyet verebileceği vurgulanmaktadır. Kardeş ve Tanhan (2017) travmayla bir şekilde muhatap olmak zorunda kalan bireylerin yaşamış oldukları olumsuzluklardan dolayı çeşitli tepkiler geliştirdikleri ve bu tepkilerin de bireylerin işlevselliğinin bozulmasına sebebiyet verebileceğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte bireylerde meydana gelen işlevsel bozukluğun bir aydan fazla sürmesi ise Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak kabul edilmektedir. Bireylerde deprem akabinde travma sonrası stres bozukluğunun gelişmesi oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Aynı zamanda yaşamdaki anlam kaybının ortaya çıkması da göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Bu durumun olumsuz etkilerini azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik yolların bilimsel yöntemler dikkate alınarak aranması hiç şüphesiz çok kıymetlidir. Özellikle insanın biyo, psiko, spiritüel ve sosyo kültürel bir varlık olması, insanın psikolojik sorunlarına çözüm aranırken bu hususların dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu hususlardan birisi olan maneviyatın insan psikolojisi üzerindeki etkilerinin olduğu bilinen bir durumdur. Bununla birlikte maneviyatın anlam bulmada da önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Anlam bulmanın **psikososyal eğitimi** olarak kabul edilen anlam yoluyla iyileşme, danışanları yaşamın amacı ve anlamını buldurmaya yönlendiren bir **psikoeğitim** ekolüdür. Dolayısıyla depremden özellikle bir ay sonra bireylerin yaşam standartlarını önemli oranda olumsuz etkileyen travma sonrası stres bozukluğuna **manevi yönelimli anlam yoluyla iyileşme temelli psikososyal programı uygulamak ve bu program sayesinde depremzedelerin yaşamın anlam ve amacını yeniden bulmaları konusunda destek olmak, travma sonrası stres bozukluğu oluşumunu önlemeye çalışmak ve oluşturulan programın etkililiğini ölçmek hedeflenmiştir.**

Program içeriği aşağıdaki şekilde planlanmaktadır:

1. Hafta:	TANIŞMA, ANLAM YOLUYLA İYİLEŞME TEMELLİ PSIKOSOSYAL PROGRAMININ TANITIMI	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Emrullah AKÇA Murat ÇİNİCİ Nurun Nisa BAYRAM Rahime Şule ÖNEN Şeyma Nur KAYACAN Tansu ÇİNİCİ Bursiyer 1
	Amaç 1: Tanışma ve karşılıklı amaçların belirlenmesi bu oturumun amacıdır.	
	Amaç 2: Manevi Yönelimli Anlam Yoluyla İyileşme Hakkında Bilgilendirme	
	Amaç 3: Travma Sonrası Stres Bozukluğu Hakkında Bilgilendirme	
2. Hafta:	HAYATIN ANLAMI, AMACI VE SORUMLULUKLAR İLE MANEVI BENLİK	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Emrullah AKÇA Nurun Nisa BAYRAM Bursiyer 2
	Amaç 1: Katılımcıların yaşamlarındaki anlam, amaç ve sorumluluk alanlarının ortaya çıkarılması	
	Amaç 2: Manevi Benliği Tanımlayabilme (Değerler, ahlak ve yaratıcıya yönelik sorumluluklar)	
3. Hafta:	GRUP DENEYİMLERİNİN YAŞAMIN BİR PARÇASININ OLDUĞUNUN FARK EDİLMESİ	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Murat ÇİNİCİ Şeyma Nur KAYACAN Tansu ÇİNİCİ Bursiyer 3
	Amaç 1: Grup Üyelerinin Kendi ve Diğerlerinin Başlarından Geçen Olumsuz Deneyimlerin Fark edilmesi	
	Amaç 2: Benzerlikler ve farklılıkların tespit edilmesi ve Bunların Manevi Boyutlarının Ele Alınması	
4.	Hafta: VAROLUŞSAL BOŞLUK VE KAYGI	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Emrullah AKÇA Nurun Nisa BAYRAM Rahime Şule ÖNEN Bursiyer 1
	Amaç 1: Varoluşsal boşluk (bireyin hayatındaki anlamsızlık nedeniyle TSSB gibi sorunlar yaşamaması) ve kaygı örüntülerini Tanımlama.	
	Amaç 2: Grup üyelerinin hayatlarındaki olumsuz yaşam olayına duygu ve düşüncelerini manevi deneyimlerle ifade etmeleri	
	Amaç 3: Düşünce Odağını Değiştirme	
5.	Hafta: KENDİNDEN UZAKLAŞMA VE ÖZ AŞKINLIK BECERİSİ	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Murat ÇİNİCİ Şeyma Nur KAYACAN Tansu ÇİNİCİ Bursiyer 2
	Amaç 1: Kendisine ve sorununa dışarıdan bakabilme, başkaları ve güzel bir amaç için bir şeyler yapabilme	
	Amaç 2: Kader alanı ve özgürlük alanını belirlemek (Elimizde olan ve olmayanları fark edebilmek)	
	Amaç 3: Sevginin anlamına ilişkin farkındalık kazandırma	
6. Hafta:	SONLANDIRMA	Prof. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT Dr. Öğr. Üyesi Nesrullah OKAN Doç. Dr. Yasin DEMİR Emrullah AKÇA Murat ÇİNİCİ Nurun Nisa BAYRAM Rahime Şule ÖNEN Şeyma Nur KAYACAN Tansu ÇİNİCİ Bursiyer 1-2-3

TÜBİTAK

Proje ekibi, Covid-19 pandemi sürecinde salgından etkilenenlere, dini danışmanlıkta bulunmuştur. Alandan elde edilmiş tecrübe ile afet sonrası yaşanan travmalarla baş etmede manevi danışmanlık ve rehberlik, ayrıca psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) gereklilik ve sınırlılıkları kapsamında, proje mantığına uygun olarak ilgili süreçleri titizlikle gerçekleştireceklerdir. Bu kapsamda 3 1002BBF-01 Güncelleme Tarihi: 26/05/2022 Fırat Üniversitesi (Elazığ) PDR bölümünde görev yapan Dr. Öğretim Üyesi Nesrullah Okan ve Atatürk Üniversitesi Din psikolojisi ana bilim dalında görev yapan öğretim üyeleri gözetiminde alana sistemli bir şekilde çıkılacaktır. Proje Araştırmacıları ve bursiyerleri Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde eğitim ve öğretimlerine devam etmekle birlikte bir kısmı depremi bizzat yaşamış ve halihazırda deprem alanında olan kişiler olup Diyarbakır (Rahime Şule Önen, Fatma Betül Toprak), Gaziantep'te (Zeynep Kayacan) ikamet etmektedirler. Bir kısmı ise Erzurum'da ikamet etmektedir. Bursiyerlerden Erzurum'da ikamet eden Mustafa Erkekli, depremin ikinci günü alana intikal etmiş ve altı gün Hatay'da AFAD'la birlikte kurtarma faaliyetlerine katılmıştır. Ayrıca Dr. Öğretim Üyesi Nesrullah Okan ikinci günden itibaren Malatya'ya intikal ederek burada halihazırda psikolojik ilk yardım desteğini sürdürmektedir. Prof. Dr. Muhammed Kızılgöçer YÖK'ün E-94221838-900-11152 sayılı, 13.02.2023 günlü ve Deprem Sonrası Manevi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık konulu yazısına istinaden, 16.02.2023 tarihinde Atatürk Üniversitesi organizasyonu kapsamında ön inceleme için alana (Malatya'ya) **intikal etmiştir**. Erzurum'da bulunan araştırmacılar ve bursiyerler de hem deprem alanına projede belirtildiği çerçeve dahilinde intikal edecekler hem de Erzurum'a gelecek olan öğrenci, öğrenci aileleri ve diğer depremezdelere gereken MDR desteğini sunmaktadırlar ve sunacaklardır. Ayrıca Projemizdeki öğretim üyesi, doktora öğrencisi, yüksek lisans öğrencisi ve lisans öğrencisi bulunmaktadır. Ekibin bu şekilde oluşturulmasıyla hem etkin ve dinamik bir müdahalenin gerçekleştirilmesi hem de lisans ve lisansüstü öğrencilerin de bu proje ile kendilerini yetiştirerek sürecin bir akademik çıktıya dönüşmesi gözetilmiştir.

Yöntem Söz konusu araştırmada deneysel yöntemin kullanılması planlanmaktadır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı bağımsız değişkeni manipüle ederek deneklerden en az iki koşulda ya da daha fazla koşulda bağımsız değişkene ait veri elde eder ve karşılaştırır (Büyüköztürk vd. 2018). Bu bağlamda araştırmada Öntest-Sontest Kontrol Grubu Deseni kullanılacaktır. Bu desen psikoloji çalışmalarında çok sık tercih edilmektedir. Belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama yoluyla iki grup belirlenir. Grupların birisi kontrol grubunu oluştururken, diğer grup ise deney grubunu oluşturur. Belirlenen gruplara uygulama öncesinde bağımlı değişkene ya da değişkenlere yönelik ölçüm alınır. Hemen akabinde deney grubuna test edilmek istenen içerik uygulanırken kontrol grubuna uygulanmaz. Uygulamanın bitiminde yine hem deney hem de kontrol grubuna aynı ölçme araçları uygulanır. İçerik aşağıdaki tablodaki gibi olacaktır.

GRUPLAR	ÖNTEST	İŞLEM	SONTEST
DENEY (20 KATILIMCI)	TSSBÖ (Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği)	Manevi Yönelimli Logoterapi Uygulaması	TSSBÖ
KONTROL (20 KATILIMCI)	TSSBÖ	Uygulama Yok	TSSBÖ

Tablo 1. Araştırma Deseni Süreci

Çalışma Grubu, Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Araştırmanın grubunu Kahramanmaraş/Pazarcık depremini yaşamış olan 20-60 yaş arası yetişkinler oluşturmaktadır. Burada gönüllülük prensibine dayalı kontrol ve deney grupları oluşturulacak ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği puanlarına göre gruplar belirlenecektir. TSSB puanları yüksek olanlar gruplara dâhil edilecek ve süreç bu iki grup üzerinden devam edilecektir. Her iki gruptaki bireylerden hem uygulama öncesi hem de uygulanma sonrası veriler toplanacaktır. Elde edilen veriler SPSS 25 Paket Programına aktarılacak ve bu program yardımıyla analiz edilecektir.

RAPOR

Projede bir manevi danışmanlık modelinin test edileceği belirtilmektedir. Proje, konusu itibarıyla önemli bir konuya temas etmektedir. Projede uygulanacak yöntem ve araştırma teknikleri proje süresi ve ekibi göz önünde bulundurularak adımlar halinde açıklanmıştır. Araştırma ön test – son test kontrol grubu deney deseni kullanılarak gerçekleştirilecektir. Ancak araştırmanın yalnızca Elazığ ve Malatya'da yürütüleceği görülmektedir. Depremin asıl yıkıma yol açtığı Kahramanmaraş ve Hatay gibi bölgeler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma ekibine bakıldığında ekipte klinik psikolog veya psikiyatr yer almamaktadır ve görülebildiği kadarıyla psikolojik danışmanlık alanından bir kişi yer almaktadır. Yürütücü ve ilgili araştırmacı hariç, ekibin diğer üyelerinin böyle bir konuyu çalışmaya yetkin olup olmadıkları açık değildir. Öğretmenlerin ve diğer bursiyerlerin görevleri ve projeye katkıları ise açık değildir.

RAPORDA BELİRTİLEN HUSULARA CEVAP:

Yaşanan deprem felaketi, bilindiği üzere asrın felaketi olarak isimlendirilmektedir. 11 şehri ve 13.5 milyon insanımızı etkilemiştir. Birey ve topluma sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda katkı sunmaya çalışan her projenin olabildiğince geniş kitlelere ulaşması arzulanan bir durumdur. Fakat bir projenin uygulanabilir olması belli sınırlılıklara sahip olmasını gerektirir. Proje ekibinin etkin ve proje iş paketlerini gerçekçi bir şekilde gerçekleştirebilmesi için uygulama şehirleri Elazığ ve Malatya ile sınırlandırılmıştır. Elazığ, depremden hem etkilenmesi hem de deprem bölgesinden göç alması nedeniyle seçilmiştir (<https://www.trthaber.com/haber/infografik/en-cok-nakil-alan-il-ankara-750188.html> 21.03.2023). Malatya ise depremden etkilenen 11 ilden biri olması hasebiyle seçilmiştir. Ayrıca bu projeye bir programın etkinliği test edilecektir. Başarılı olacağı varsayılan projenin başarılı olması durumunda diğer illerde hem proje ekibi tarafından hem de alan uzmanları tarafından farklı illerde uygulama imkânı bulacaktır. Bununla birlikte raporda belirtilen eksikliğin giderilmesine atfen Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Yasin DEMİR'in katılımıyla Kahramanmaraş da uygulama örneklemine ilave edilmiştir. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi bu projenin amacı depremezdelere yönelik psikoterapi yapmak değildir. Psikososyal destek sağlamaktır. Gerek proje yöneticisinin ve gerek araştırmacıların bu konuda yetkin oldukları düşünülmektedir. Aynı zamanda araştırmacılar destek programını uygulamadan önce kendi aralarında eksikleri giderici hususları da tartışacaklardır.

Ekibin diğer üyeleri Öğretmen sıfatlarıyla değil, YÖK'e bağlı bir Üniversitenin Lisansüstü öğrencileri (bir kısmı yüksek lisansını tamamlamakla) uzman olma hüviyetleriyle projede bulunmaktadır. Bir kısmı (Murat Çinici, Nurun Nisa Bayram, Emrullah Akça) Özgeçmiş dosyalarında görüleceği üzere Covid-19 koronavirüs sürecinde proje kapsamında çalışmışlardır. Ayrıca Projenin yaygın etki niteliğinin gerçekleştirilmesi kapsamında bu proje ile yetişmeleri hedeflenmektedir. Projede yer alan öğretmen ve bursiyerler psikolojik danışma sürecine katılmamakla birlikte, sürecin organize edilmesinde, düzenlenmesinde, veri toplama sürecinde yer alacaktır. Bunun en önemli katkısı ise lisansüstü düzeyde eğitim alan öğretmenlerin proje geliştirme ve yönetme kısmıyla ilgili bilgi sahibi olmalarıdır. Bursiyerler ise proje yürütücüsü ve araştırmacıların yoğun çalışma süreçlerinde iş yüklerini azaltma konusunda yardımcı olacaklardır.

3. BEKLENEN ETKİ VE KAZANIMLAR

Proje başarıyla gerçekleştirildiği takdirde projeden elde edilecek bulgulardan ne gibi kazanımlar elde edileceği ve kimlerin nasıl yararlanacağı ile proje kapsamında elde edilmesi beklenen çıktılar ve etkiler kısa ve net cümlelerle açıklanır.

Her araştırmacı bir araştırma ya da proje tasarlarken, bununla belli hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır. Hedeflere ulaştıran ise hem araştırmacının doğru bir şekilde planlanması hem de araştırma basamaklarının titizlikle takip edilmesidir. Ülkemizin bir gerçeği olan depremlerin bireylerin psikolojileri üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerden en önemlilerinden biri şüphesiz deprem sonrası gelişen travma sonucu stres bozukluğudur. Bir depremde enkaz altında kalan, bir yangında uzun süre kapalı kalan, bir yakınına veya evini kaybeden birey yaşadığı bu durumun etkilerini uzun süre hissedebilmekte ve normal yaşamına dönmekte zorlanmaktadır. Bu araştırma deprem sonrası oluşan travma sonrası stres bozukluğu üzerinde manevi yönelimli logoterapinin etkisini incelediğinden dolayı elde edilecek bulgular bir noktada, büyük travmalara sebep olan durumlara müdahale noktasında önemli ipuçları verecektir. Bu durum bireye yapılacak psikolojik desteğin onun yaşadığı travmatik olayın izlerini silmede kolaylık sağlayıp sağlamadığı noktasını test etme olanağı sunmaktadır. Projeden elde edilecek bulgularda Travma sonrası stres bozukluğu yaşayan bireylere uygulanacak olan manevi yönelimli logoterapi müdahalesinin olumlu etkilerinin tespit edilmesi durumu projenin başarı ölçütü olarak değerlendirilmektedir. Bu durum projede uygulanan deney sonucunda elde edilen ön test ve son test verilerine ait analizlerin deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırılması ile 6 haftalık psiko-eğitimi alan bireylerin olumsuz psikolojik sağlık göstergelerinde bir düşüş olduğunun tespit edilmesi durumuna işaret etmektedir. Bu başarı ölçütüne ulaşılması durumu TSSB yaşayan bireylerin içinde buldukları negatif psikolojik durumdan pozitif psikolojik bir duruma geçtiklerinin göstergesi olacaktır. Deney grubundaki bireylerin negatif psikolojik sağlık göstergelerinde düşüşün olması, manevi yönelimli logoterapi müdahalesinin etkililiğini ortaya koyacaktır. Bu sonuç depremde bireylere sunacağı katkının yanında depremedelerin yaşadıkları bu zorlu süreçte onlara psikolojik yönden destek olmaya çalışan uzmanlara da bir model olacaktır.

- **Bu proje başarıyla gerçekleştirildiği takdirde TSSB'ye bağlı olarak hayata dair anlam kaybı yaşayan bireylerin bu durumu daha kolay atlattıklarında katkı sağlanmış olacaktır.**
- **Bu yöntemin çerçevesi genişletilerek psikolojik iyi olma yöntemi olarak psikoloji alanında TSSB yaşayan bireylerde uygulanması sağlanacaktır. 4 1002BBF-01 Güncelleme Tarihi: 26/05/2022**
- **Bu projeye depremedelerde oluşan travma sonrası stres bozukluğuna manevi yönelimli anlam yoluyla iyileşme programının olumlu etkisi olması halinde, depremden etkilenmiş olduğu düşünülen bireylere uygulanabilecek bir program elde edilmiş olacaktır. Bir deprem ülkesi olarak kabul edilen Türkiye'de bu tür bir programa her zaman ihtiyaç olacaktır.**
- **Geliştirilmesi düşünülen bu programla depremedelere afet sonrası manevi destek hizmeti verilmesi planlanmaktadır. Geliştirilmesi düşünülen bu modelle elde edilecek veriler analiz edilerek ulaşılan sonuçlar uluslararası dergilerde makale potansiyeli taşımaktadır**

BELİRTMEK İSTEDİĞİNİZ DİĞER KONULAR

Sadece proje önerisinin değerlendirilmesine katkı sağlayabilecek bilgi/veri (grafik, tablo, vb.) eklenebilir.

06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş ili Pazarcık merkezli 7.7 büyüklüğünde ve Elbistan Merkezli 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Depremlerin ardından 3.858 artçı deprem meydana gelmiştir. Son bilgilere göre Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elâzığ illerinde toplam 35.818 vatandaşımız hayatını kaybetmiş; 80.088 vatandaşımız kurtarılmıştır. 92.697 afetzede, bölgeden diğer illere tahliye edilmiştir. Deprem bölgesinde 99.916, deprem bölgesi dışında 10.734 olmak üzere toplam 110.650 kişiye psikososyal destek verilmiştir (AFAD). Araştırmamızda Psikososyal destek verilecek afetzedeler Malatya, Elâzığ ve Erzurum illerinde bulunan arasında olması beklenmektedir. Süreç içerisinde nasıl bir değişim olacağı kestirilmesi mümkün olmadığından dolayı bu illerdeki en uygun afetzedelerin seçilmesi konusunda hassas davranılacaktır. Ayrıca Psikososyal destek verilmesinde gönüllülük esası olmasına dikkat edilecektir. Psikososyal destek esnasında uyulacak ilkeler aşağıda verilmiştir: 1- Uygun bir üslup ve konuşma şekliyle yaklaşmak. 2- Ortamın müsait ve uygun olması 3- Deprem anında yaşadıklarını anlatması yönünde ısrar etmemek. 4- Yargılamadan sabırla ve aktif bir şekilde dinlemek 5- Olumlu özelliklere odaklanmak 6- Yalın bir dil kullanmak 7- Empati yapmak 8- Tavsiyede bulunmamak ve yargılamamak

RAPOR

Mevcut haliyle projeden elde edilecek bulgulardan ne gibi kazanımlar elde edileceği ve kimlerin nasıl yararlanacağı belirgin ve açık bir şekilde belirtilmiştir. Proje başarılı olduğu takdirde, TSSB yaşayan bireylerde ilgili manevi danışmanlık modelinin etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmayacağı anlaşılacaktır. Ancak test sonucunun henüz bilinmemesinden dolayı proje önerisinde belirtildiği gibi "proje başarıyla gerçekleştirildiği takdirde TSSB'ye bağlı olarak hayata dair anlam kaybı yaşayan bireylerin bu durumu daha kolay atlattıkları sağlanacaktır" denilmesi uygun değildir. Ayrıca öneride, "psikoterapiye alternatif bir psikolojik iyi olma (terapi) yöntemi olarak" bu yöntemin kullanılabilirliği belirtilmiştir, ki psikolojik danışmanlık ve manevi danışmanlık, terapi yapılan alanlar değildir ve danışmanlık ile psikoterapi arasında net bir ayrım vardır. Manevi danışmanlık alanındaki herhangi bir uygulama psikoterapiye alternatif değildir.

RAPORDA BELİRTİLEN HUSULARA CEVAP:

Projeden beklenen etki ve kazanımlardan biri de afet sonrası bireylerde ortaya çıkabilecek hayata dair anlam kaybının giderilmesine yardımcı olarak travma sonrası stres bozukluğu yaşamalarının önüne geçmektir. Dolayısıyla proje aşamasında belli sayıda kişiye (deney desenli çalışmalarda genel anlamda kabul gören ortalama uygun olarak) uygulanacak bu manevi destek programı, daha sonra çerçevesi genişletilerek afetten etkilenen çok sayıda bireye uygulanacaktır.

Projenin başlığında yer alan "anlam yoluyla iyileşme" kavramı Viyanalı Psikiyatr Viktor Emil Frankl'ın (1905-1997) anlam yönelimli varoluşsal felsefesine dayanmaktadır. Frankl, insan hayatındaki "anlam arzusu"na odaklanan yaklaşımını mevcut eksiklikleri giderecek bir teknik olarak sunmuştur. Bu yaklaşımla insanların hayatını yeniden anlamlandırmayı ve onlara dünyada yaşamaları için bir neden göstermeyi amaçlar (Ayten, 2021, s.152) Bundan hareketle uygulayacağımız, Manevi Yönelimli Logoterapi Temelli Psikososyal Programı bir terapi yöntemi olarak ifade edilmiştir. Raporda belirtilen eksikliğin giderilmesi adına bu ifadeler hem başlıkta hem de metin içerisinde hem de uygulamaya yansıtacak şekilde revize edilmiştir.

BAŞVURU FORMU EKLERİ EK-1: KAYNAKLAR EK-2: BÜTÇE VE GEREKÇESİ